

UDK:528.065:006.83:368.032.1:368.029(4-92)(4-672EEZ):368.811:340.137:339.732:
341.232:336.121.8:51-7:338.23(73):339.734:502.58:368.10:368.172:368.51:362.116.3

Dr Marija R. Koprivica¹

PRIKAZ SAVETOVANJA

ŠESNAESTI MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM „NOVI IZAZOVI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA“

Od 17. do 20. maja u hotelu „Izvor“ u Aranđelovcu održan je XVI Međunarodni simpozijum na temu „Novi izazovi na tržištu osiguranja“. Organizatori Simpozijuma bili su Udruženje aktuara Srbije i Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu. Kao i prethodnih godina, svojevrsnu podršku Simpozijumu pružili su predstavnici profesionalnih udruženja aktuara država učesnica, (re)osiguravajućih društava, nadzornih organa, udruženja osiguravača, revizorskih kuća, fakulteta i naučnoistraživačkih instituta. Kompanija „Dunav osiguranje“, lider na srpskom tržištu osiguranja, i ove godine bila je generalni sponzor Simpozijuma. Radni deo Simpozijuma je otvoren pozdravnim govorima prof. dr Jelene Kočović, predsednika Programskog odbora Simpozijuma, prof. dr Branislava Boričića, dekana Ekonomskog fakulteta iz Beograda, dr Željka Jovića, viceguvernera Narodne banke Srbije, i Branka Pavlovića, predsednika Udruženja aktuara Srbije. U nastavku, u okviru izlaganja vrhunskih stručnjaka iz zemlje i inostranstva, rasvetljeni su najaktuelniji izazovi s kojima se suočavaju (re)osiguravači u regionu i zemljama članicama Evropske unije (EU).

U postkriznom periodu osiguravači posluju u uslovima skromnog ekonomskog rasta, nepovoljnog investicionog ambijenta, regulatornih promena i rastuće učestalosti i intenziteta katastrofalnih šteta. Takav turbulentan makroekonomski ambijent, s povećanom monetarnom i političkom neizvesnošću, obeležio je početak primene režima Solventnosti II u Evropskoj uniji. Ključne novine koje je Solventnost II donela jesu eksplicitno uvažavanje većeg broja rizika i njihovih međuzavisnosti pri obračunu kapitalnih zahteva, fer vrednovanje imovine i obaveza osiguravača,

---

¹ Autor je docent na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu

e-mail: marijajovovic@ekof.bg.ac.rs

Rad je primljen: 12. 7. 2018.

Rad je prihvaćen: 16. 7. 2018.

visoki standardi u pogledu adekvatnosti kapitala i upravljanja rizicima u osiguranju, metod prudenčne regulacije umesto kvantitativnih ograničenja investicija osiguravača i zaokret od supervizije zasnovane na pravilima (engl. *rules-based*) ka superviziji zasnovanoj na principima (engl. *principles-based*). Efekti tog koncepta su relevantni i za zemlje regiona koje nisu članice EU, zbog poslova reosiguranja, prisustva osiguravača koji pripadaju grupama osiguranja čiji su vlasnici iz EU, kao i postupnog integrisanja delova komunitarne regulative u lokalne pravne okvire u sklopu procesa pridruživanja. Tek što su evropski osiguravači završili prvi godišnji ciklus izveštavanja u novom regulatornom okviru, objavljen je novi međunarodni računovodstveni standard za ugovore o osiguranju MSFI 17, koji će označiti početak nove epohe u domenu računovodstvene prakse osiguravača.

Sami po sebi, novi regulatorni i izveštajni zahtevi izazov su za osiguravače. Utoliko veći ako nisu međusobno konzistentni. Plenarno izlaganje **dr Jelene Kočović**, redovnog profesora na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, posvećeno je upravo neusklađenostima Solventnosti II i MSFI 17, usled kojih se povećavaju troškovi za osiguravače i otežava ocenjivanje njihovih performansi. Identifikovana su odstupanja između dva režima u domenu delokruga, načina grupisanja ugovora o osiguranju, modela vrednovanja obaveza iz osiguranja, obuhvata i diskontovanja budućih novčanih tokova, priznavanja profita, tretmana dodatka za rizik kao elementa tehničkih rezervi osiguravača, i obelodanjivanja informacija. Kako bi se njihove sličnosti koristile u što većoj meri, preporučeno je da osiguravači kreiraju sopstvene sisteme izveštavanja kojima se postiže maksimalna fleksibilnost. Istaknut je značaj saradnje svih sektora unutar osiguravajuće kuće, a naročito računovodstva i aktuarskih poslova. Razlike između dva režima, s druge strane, predstavljaju ključni orijentir za buduće izmene sistema i procesa.

Mr Matija Šenk, član uprave osiguravajuće kuće „Adriatic Slovenica“ iz Slovenije, u svom izlaganju prikazao je prve rezultate primene Solventnosti II u grupaciji EU. Relativno visoka vrednost racija solventnosti od 228% na kraju 2016. godine svedoči o zadovoljavajućoj adekvatnosti kapitala evropskih osiguravača. Uočeno je da su, u uslovima niskih kamatnih stopa, osiguravajuća društva prilagodila svoje investicione strategije i modele poslovanja, dajući prednost finansijskim instrumentima manje likvidnosti, poput akcija kojima se ne trguje na organizovanom tržištu, s jedne strane, kao i proizvodima osiguranja života s manjim garancijama i unit-linked proizvodima, s druge strane. Takođe je naglašeno da, u domenu implementacije drugog stuba Solventnosti II, koji se tiče upravljanja rizikom i interakcije sa supervizorom, uprkos ostvarenom napretku, postoji prostor za dalja poboljšanja. Na primeru slovenačkog iskustva pokazano je koliko je važan i zahtevan sam proces pripreme tržišta osiguranja za primenu ovog kompleksnog regulatornog okvira.

U kontekstu razmatranja investicionog ambijenta za osiguravače, **prof. dr Đorđe Đukić** sa Ekonomskog fakulteta u Beogradu izložio je moguće implikacije

divergentne monetarne politike centralnog bankarskog sistema Sjedinjenih Američkih Država (FED) i Evropske centralne banke (ECB). Predočena su očekivanja da će u toku 2018. godine kamatne stope FED-a zabeležiti rast, dok će stope ECB-a ostati nepromenjene. S obzirom na dugotrajno niske stope prinosa na državne obveznice, time će se pojačati pritisak na evropske osiguravače da investiraju u rizičnije oblike aktive. Predviđen je negativan efekat visoke volatilnosti deviznog kursa američkog dolara i evra na njihove investicione prinose. S druge strane, u zemljama koje nisu članice Evropske unije, poput Srbije, relativno visoke stope prinosa na državne obveznice imaju suprotan uticaj na investicione performanse osiguravača.

Pored MSFI 17, dodatni izazov pred osiguravajućim društvima počev od 2021. godine biće novi međunarodni standard finansijskog izveštavanja koji se bavi kreditnim obezvređenjem finansijskih instrumenata MSFI 9. **Dr Miloš Božović** sa Ekonomskog fakulteta u Beogradu prezentovao je probleme u primeni tog standarda u domenu klasifikacije finansijskih instrumenata i izračunavanja obezvređenja, kao i moguće načine njihovog prevazilaženja.

Dr Dragica Janković, član Izvršnog odbora Kompanije „Dunav osiguranje“, govorila je o savremenim trendovima na srpskom tržištu osiguranja, s prikazom najznačajnijih pokazatelja i problema sa kojima se ovo tržište suočava. Takođe je ukazala na značaj priprema srpskog tržišta za uvođenje regulatornog režima Solventnost II i režima finansijskog izveštavanja MSFI 17 i istakla da u taj proces, pored osiguravajućih kuća, moraju da budu uključene sve druge relevantne institucije kako bi, zajedničkim delovanjem, njihova primena bila što efikasnija.

Savremeni tokovi u osiguranju u svetu, sa ostvrtom na razvijenost osiguranja u Srbiji, prezentovani su u izlaganju **Dragana Filipovića**, predsednika izvršnog odbora „Đenerali osiguranja Srbija“. Istaknuto je da auto-odgovornost i dalje predstavlja dominantnu liniju poslovanja na domaćem tržištu, dok je životno osiguranje s premijom od samo 26 evra po glavi stanovnika nerazvijeno. Privatno zdravstveno osiguranje koncentrisano je u nekoliko većih gradova u Srbiji, a u osiguranju domaćinstva nedostaju kanali prodaje, mada se očekuje rast na digitalnim platformama. Uprkos značaju poljoprivrede za nacionalnu ekonomiju, trenutno je osigurano samo 10% obradivih površina, a veliki potencijal, prema iskustvu EU, leži u osiguranju malih i srednjih preduzeća, koje kod nas još uvek nije uhvatilo korena. Prikaz savremenih usluga životnih i neživotnih osiguranja u Evropi poslužio je kao uvertira za upoznavanje učesnika Simpozijuma sa širokim mogućnostima primene *blockchain* tehnologije u osiguranju u izlaganju **Boška Petrovića**, generalnog direktora „Đenerali reosiguranja Srbija“, i **Branka Pavlovića**, člana Izvršnog odbora tog osiguravača i predsednika Udruženja aktuaru Srbije.

Prof. dr Željko Šain sa Ekonomskog fakulteta u Beogradu i **dr Edin Taso**, predstavnik Agencije za nadzor osiguranja Federacije BiH, sproveli su analizu novih izazova na tržištu osiguranja u Bosni i Hercegovini. Referenti su identifikovali veći broj

prepreka za primenu režima Solventnost II u BiH, čak i kada bi ona postala punopravna članica EU. Među njima se ističu ograničena ekonomska moć privrede, organizaciona i finansijska usitnjenost lokalnih osiguravača, podjeljenost tržišta osiguranja u BiH, neadekvatna informaciona i softverska podrška u upravljanju poslovima osiguranja i reosiguranja, kao i nedovoljne mere u pravcu organizovane masovnije edukacije kadra o projektu Solventnost II. **Mr Biljana Pantović**, direktor Agencije za nadzor osiguranja Crne Gore, u svom izlaganju ukazala je na savremene tendencije i izazove na crnogorskom tržištu osiguranja. Akcenat je stavljen na predstojeća usklađivanja lokalne zakonske i podzakonske regulative sa zahtevima Solventnosti II.

U bloku prezentacija posvećenih katastrofalnim rizicima, kao rastućoj pretnji, ali i izazovu za tržište osiguranja, **mr Raduška Cupać**, ispred Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), iznela je predlog šema osiguranja spram rizika od poplave, kojim su obuhvaćeni indeksno i klasično obavezno i dobrovoljno osiguranje useva i plodova, kao i stambenih objekata. Prikazani su do sada ostvareni rezultati projekta posvećenog smanjenju rizika od poplava u Bosni i Hercegovini, uključujući hidrološke i hidrauličke modele na osnovu kojih su izrađene mape opasnosti i odgovarajuće tarife osiguranja. Utvrđivanje premije osiguranja od katastrofalnih rizika zahteva složene, aktuarski fundirane metode i ekspertsku znanja multidisciplinarnih timova. U fokusu izlaganja **dr Jelene Doganjić**, predstavnika „Europa Re“, bili su probablistički modeli za procenu katastrofalnih rizika, koji se oslanjaju na statističke raspodele kojima se aproksimira tok šteta, kao i na specijalizovane softverske pakete. Naročito je naglašen značaj dodatka za sigurnost kao elementa premije osiguranja od katastrofalnih rizika, i obrazloženi načini njegovog obračuna. S rastućom izloženošću katastrofalnim rizicima, raste i značaj reosiguranja. Iako najvažniji instrument upravljanja rizicima za osiguravače, reosiguranje je i izvor kreditnog rizika. Predmet izlaganja **Zorane Pejčić**, predsednice Izvršnog odbora „Dunava Re“, bila je metodologija ocene rejtinga društava za reosiguranje. Analizirane su ključne dimenzije rejting ocene reosiguravača, počev od adekvatnosti kapitala, preko organizacione strukture, korporativnog upravljanja, strategije očuvanja i rasta kapitala, preuzimanja rizika, šteta i rezervisanja, do investicija i pravnog okvira.

Prof. dr Valerij Baskakov, direktor „Međunarodne aktuarske kompanije“ (IAAK) iz Moskve, obrazložio je novi bonus-malus model otvorenog tipa na tržištu osiguranja Rusije. Budući da uvažava demografske faktore, taj model omogućuje da se blagovremeno uspostavi ravnoteža bonus-malus sistema, što predstavlja značajno unapređenje u odnosu na klasični model što se koristi u praksi. Kada je u pitanju srpsko tržište osiguranja od auto-odgovornosti, novi izazovi za osiguravače proizlaze iz izmena Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima iz 2018. godine, kojima je bilo posvećeno izlaganje **dr Andrije Vujičića**, direktora „Dunav auta“. Pomenutim zakonskim izmenama načinjen je značajan korak ka uređivanju delatnosti tehničkog pregleda kao dominantnog kanala prodaje polisa osiguranja od auto-odgovornosti.

Ipak, upozoreno je da nije realno očekivati znatnije smanjenje troškova pribave osiguravača zbog povećanja troškova delatnosti tehničkog pregleda usled prilagođavanja novim zahtevima regulatora.

Kvalitet plenarnih izlaganja i najviše ocene koje je Simpozijum dobio od učesnika još jednom su potvrdili da je spoj nauke i struke neizbežna pretpostavka razvoja tržišta osiguranja i unapređenja aktuarske profesije. Među zaključcima XVI Međunarodnog simpozijuma iz osiguranja istaknuto je da su prevazilaženje ispoljenih manjkavosti režima Solventnost II, priprema za primenu novih MSFI, korišćenje sličnosti i pomirenje razlika između regulatornih zahteva i zahteva finansijskog izveštavanja najvažniji izazovi kojima treba posvetiti naročitu pažnju u narednom periodu, kako bi osiguravači svoje poslovanje što efikasnije uskladili s njima.